

DE STATENVERTALING

BEWAREN VOOR DE VOLGENDE GENERATIE

Lees in deze brochure

En toelichting op onze werkwijze

Antwoorden op vragen

DE STATENVERTALING: TOEN, NU EN STRAKS

DE WAARDE VAN DE STATENVERTALING

Door Gods goedheid beschikken wij in Nederland over Zijn Woord in de Statenvertaling. Al eeuwenlang is dit in ons land de meest betrouwbare vertaling vanuit de grondtalen. Het is waar: een volledig letterlijke vertaling uit de grondtekst is niet mogelijk. Maar de Heere gaf onze Statenvertalers de wijsheid om zo dicht mogelijk bij de Hebreeuwse, Aramese en Griekse grondtekst te blijven.

De oorspronkelijke vertaling, die in 1637 gereedkwam,¹ is sinds de negentiende eeuw geregeld aangepast aan de veranderde spellingregels.² Toch behield ze haar eigen taalkleed, met een eigen stijl en een kenmerkend taalgebruik die horen bij de gehanteerde vertaalregels. Dit taalkleed drukt diepe eerbied uit voor de majesteit van God, de Auteur van het Woord. Ook dát maakt deze vertaling zo waardevol.

VOORBEELDEN VAN EERDERE VERANDERINGEN IN DE TEKST VAN DE STATENVERTALING

Genesis 48:14	
Editie 1637	14 Maer Israël streckte sijne rechterhant uyt, ende leydese op Ephraims hooft, hoewel hy de minste was, ende sijne slinckerhant op Manasses hooft: hy bestierde sijne handen verstandelick; want Manasse was de eerstgeboren.
Huidige editie	14 Maar Israël strekte zijn rechterhand uit en legde ze op het hoofd van Efraïm, hoewel hij de minste was, en zijn linkerhand op het hoofd van Manasse; hij bestuurde zijn handen verstandiglijk, want Manasse was de eerstgeborene.

¹ In 1657 verscheen een uitgave waarin de drukfouten die voorkomen in de eerste uitgave van 1637 hersteld zijn.

² U krijgt hier een goed beeld van als u op www.statenvertaling.nl de tekst van de edities uit 1637 en 1657 vergelijkt met de huidige tekst van de Statenvertaling.

2 Petrus 2:5, 6	
Editie 1637	<p>5 Ende de oude werelt niet en heeft gespaert, maer Noë den Prediker der gerechticheyt sijn achtster bewaert heeft, als hy de sundt-vloedt over de werelt der godtloose heeft gebracht:</p> <p>6 Ende de steden van Sodoma ende Gomorra tot asschen verbrandende met omkeeringe veroordeelt heeft, ende tot een exempelp geset den genen die godtlooselick souden leven:</p>
Huidige editie	<p>5 En de oude wereld niet heeft gespaard, maar Noach, den prediker der gerechtigheid, zijn achtstal, bewaard heeft, als Hij den zondvloed over de wereld der goddelozen heeft gebracht;</p> <p>6 En de steden van Sódóm en Gomórra tot as verbrandende met omkering veroordeeld heeft, en tot een voorbeeld gezet dengenen die goddelooslijk zouden leven;</p>

EEN GROOT VOORRECHT

De Statenvertaling verbindt ons met voorgaande geslachten. De Heere sprak tot onze voorouders in de woorden zoals wij die vandaag lezen in onze Bijbel. De Bijbelse leer werd van generatie op generatie overgedragen, gegrond op de Bijbel in déze vertaling. Het is een groot voorrecht dat we deze vertaling mochten behouden. Daarmee zijn we verbonden aan de geloofsbeleving van het voorgeslacht.

Gods Woord in de Statenvertaling is niet altijd gemakkelijk te begrijpen. Het lezen ervan vraagt om het licht van Gods Geest, én om hartelijke betrokkenheid en inspanning. Zo zal dat blijven. De kanttekeningen zijn daarbij van groot belang. Ze zijn van onschatbare waarde bij het lezen en verstaan van de Bijbel.

EEN TAAK VAN DE GBS

De Gereformeerde Bijbelstichting (GBS) ziet het als haar taak om de Statenvertaling te bewaren voor de volgende generatie. Door Gods voorzienigheid heeft de GBS deze taak op zich mogen nemen. In de zeventiende eeuw was er één ‘kerk der Reformatie’ in Nederland, die samen met de overheid (de ‘Staten-Generaal’) zorgdroeg voor deze vertaling. Dat is in onze tijd niet meer het geval. Sinds 1966 is de GBS als stichting hiervoor verantwoordelijk, in samenwerking met verschillende kerkgenootschappen die zich hartelijk verbonden weten aan de Statenvertaling.

DE WERKWIJZE VOOR HET TAALKUNDIG ONDERHOUD VAN DE STATENVERTALING

HET DOEL

In de Statenvertaling staan woorden en taalkundige constructies die nu (1) óf niet (2) óf verkeerd worden begrepen, terwijl ze in de zeventiende eeuw een goede vertaling waren. Ze kregen in het Nederlands echter een andere betekenis of verloor hun betekenis. Het taalkundig onderhoud van de Statenvertaling is gericht op deze woorden en taalkundige constructies.

De afgelopen decennia ontstonden er binnen de GBS al tal van suggesties hiervoor. Na zorgvuldig onderzoek brengen we nu de nodige taalkundige wijzigingen samen in een bijgewerkte editie van de Statenvertaling. Door de aanpassingen wil de GBS de Statenvertaling bewaren voor de volgende generatie. Niet als een *vertaling van toen* of als een *vertaling van nu*, maar als een blijvende weergave van Gods onveranderlijke Woord. In een taal die aan veranderingen onderhevig is.

DE UITGANGSPUNTEN

Er zijn nauwkeurige uitgangspunten opgesteld voor het taalkundig onderhoud van de tekst. Deze uitgangspunten zijn gehanteerd bij het signaleren, onderzoeken en al dan niet wijzigen van woorden of taalkundige constructies.

Daarbij gaat de GBS zorgvuldig te werk. Er wordt veel tijd gestoken in onderzoek. Als woorden of uitdrukkingen nog steeds gangbaar zijn in het hedendaagse Nederlands, wat is dan hun exacte betekenis? En als ze níét meer worden gebruikt, leiden ze dan tot niet verstaan of misverstaan? Lijkt een wijziging noodzakelijk, welk woord sluit dan het beste aan bij de vertaalprincipes van de Statenvertalers? Een belangrijk uitgangspunt is dat we even dicht bij de grondtaal blijven als de Statenvertalers. Om het eigen karakter van de Statenvertaling te behouden, kiezen we daarnaast zoveel mogelijk vervangende woorden die al in de Statenvertaling of de kanttekeningen voorkomen. Kortom, het eigen taalkleed van de Statenvertaling blijft in stand, zodat we vervreemding voorkomen.

DE MEDEWERKERS

Het taalkundig onderhoud van de Statenvertaling wordt uitgevoerd door een team van medewerkers en revisoren. Zij zijn in dienst van de GBS of namens een kerkgenootschap betrokken. Het leeuwendeel van het werk wordt uitgevoerd door de wetenschappelijk medewerkers van de GBS. Zij komen, in overleg met een wetenschappelijk adviseur, met onderbouwde wijzigingsvoorstellen en gedetailleerde woordstudies. Na reviews door externe revisoren gaan de definitieve voorstellen naar het bestuur van de GBS. Pas dan valt het besluit over het handhaven dan wel wijzigen van onderzochte woorden of taalkundige constructies.

WERK IN UITVOERING

Het spreekt voor zich dat onze zeer nauwkeurige werkwijze veel tijd vergt. We achten dit verantwoord, omdat het over Gods Woord gaat. Dat kan alleen met de grootste zorgvuldigheid worden bewaard. Om u tussentijds een beeld te geven van ons werk, publiceren we alvast

het Bijbelboek Markus. We werken zo snel als de vereiste zorgvuldigheid toelaat aan het taalkundig onderhoud. Via ons blad *StandVastig* en de website zullen we u op de hoogte houden van de voortgang.

SAMENVATTEND

De werkwijze van de GBS is:

- *Doelgericht*. Het behoud van de Bijbel in de Statenvertaling – met haar kenmerkende eigenheid – is een van de doelstellingen van de GBS. Dat is ook het doel van dit project.
- *Grondig*. De keuzes om woorden of taalkundige constructies te handhaven óf te wijzigen, worden na diepgaand onderzoek en zorgvuldige afwegingen gemaakt.
- *Voorzichtig*. We wijzigen niet verstande of misverstande woorden en taalkundige constructies. Vervangende woorden worden zoveel mogelijk aan de Statenvertaling zelf ontleend.

We vinden het goed om de werkwijze van de GBS aan u toe te lichten. Toch hopen we dat u niet stil blijft staan bij de Nederlandse woorden – de vertaling. Het is onze wens en bede dat dit ‘levende en eeuwigblijvende Woord Gods’ een ‘onvergankelijk zaad’ van wedergeboorte mag zijn of worden (vgl. 1 Petrus 1:23).

VOORBEELDEN VAN WOORDSTUDIES

Hieronder ziet u enkele voorbeelden van (verkorte) woordstudies. Dergelijke woordstudies spelen een belangrijke rol bij de beslissing om woorden te handhaven of te wijzigen.

‘MAGEN’

1. Verstaanbaarheid: Het woord ‘maag’ in de betekenis van (bloed)verwant is volgens de Dikke Van Dale verouderd. De kans is groot dat velen dit woord niet meer verstaan.
2. Grondtekst: Het Griekse woord (*sungenès*) betekent letterlijk zoets als ‘verwant met’. Het wijst op verwantschap in de vorm van bloed- en/of aanverwantschap.
3. Nederlands: Het Nederlandse ‘maag’ wees vroeger op bloed- en/of aanverwantschap. Nu is het niet meer in gebruik in onze taal.
4. Alternatief: Het alternatief ‘verwanten’ past heel goed in Markus 6:4 en vergelijkbare teksten. Daarmee wordt opgehouden of het om bloedverwanten of aanverwanten gaat. Het woord(deel) ‘verwant’ komt in de Statenvertaling ook al regelmatig voor – met name in de kanttekeningen – en past goed in het taalkleed.

‘TUIN’

1. Verstaanbaarheid: Het woord ‘tuin’ heeft op de meeste plaatsen in de Statenvertaling (o.a. Markus 12:1) de verouderde betekenis ‘omheining’. Wanneer de lezer dit woord ‘tuin’ opvat in zijn huidige betekenis, ontstaat er misverstand.
2. Grondtekst: Het Griekse grondwoord (*fragmos*) duidt een hek, omheining of (scheids)muur aan. De Statenvertalers vertaalden *fragmos* ook met ‘heg’ en ‘afscheidsel’. In het Oude Testament is ‘tuin’ vertaling van Hebreeuwse woorden die ook ‘omheining’ kunnen betekenen, afhankelijk van de context.

3. Nederlands: Het woord 'tuin' kennen we in de betekenis van 'hof', maar is in de betekenis '(om)heining' verouderd. We duiden er tegenwoordig een omheind of afgeperkt stuk grond mee aan, maar niet de omheining eromheen.
4. Alternatief: Het woord 'omheining', dat al in de vijftiende eeuw voorkwam en nog steeds gangbaar is, is een goed alternatief voor 'tuin' in Markus 12:1 en andere plaatsen waar misverstaan aan de orde is.

'EENVOUDIG' (EEN 'EENVOUDIG' OOG)

1. Verstaanbaarheid: Het woord 'eenvoudig' als het gaat om een 'eenvoudig' oog (Matth. 6:22. Luk. 11:34) heeft de betekenis van 'oprecht, zuiver'. Dit is een niet gangbare betekenis van 'eenvoudig' en kan eventueel leiden tot misverstand.
2. Grondtekst: Het Griekse woord (*haplous*) betekent letterlijk 'enkelvoudig, eenvoudig'. Als het woord van personen (of in dit geval het oog) gebruikt wordt, kan het de betekenis aannemen van 'oprecht, zuiver', in morele zin tegengesteld aan dubbelhartigheid. Dit is echter wel een afgeleide betekenis (niet letterlijk). De Statenvertalers gaven hier de voorkeur aan een letterlijke vertaling. Dit deden zij in de meeste gevallen ook voor een verwant Grieks woord, vertaald met 'eenvoudigheid'.
3. Nederlands: Het woord 'eenvoudig' wordt niet meer specifiek gebruikt in de betekenis 'oprecht, zuiver'. Wel gebruiken we 'eenvoudig' nog in de verwante betekenis 'ongecompliceerd'.
4. Alternatief: Omdat het Griekse woord letterlijk de betekenis 'eenvoudig' heeft, en de Statenvertalers hier bewust letterlijk vertaald hebben, wordt het woord gehandhaafd.

ANTWOORDEN OP VRAGEN

Het taalkundig onderhoud van de Statenvertaling door de GBS is in volle gang. Daarbij worden de nodige keuzes en afwegingen gemaakt. Dat gebeurt zo zorgvuldig mogelijk. We kunnen ons voorstellen dat u daar benieuwd naar bent en nieuwsgierige of kritische vragen hebt.

Een aantal van deze vragen beantwoorden we alvast voor u. In deze brochure vindt u antwoorden op vragen in vijf categorieën. Zoals u zult zien, beantwoorden we per categorie meerdere vragen.

1. Mag het?	6
2. Is het nodig?	8
3. Wat verandert er?	10
4. Waarom verandert er zo weinig?	12
5. Hoe verloopt het project?	16

1. MAG HET?

1.1 MOGEN WE DE BIJBEL WEL AANPASSEN? WE MOGEN TOCH NIETS VAN GODS WOORD AFDOEN OF DAARAAN TOEDOEN VOLGENS OPENBARING 22:18, 19?³

Inderdaad, Gods Woord mag beslist niet worden veranderd. De Heere Jezus benadrukt in Matthéüs 5:18⁴ dat elke onopvallende letter ('jota') en elk klein accent ('tittel') in de Bijbel Goddelijke autoriteit hebben. Wat dat betreft, zou het te wensen zijn dat we allemaal de Bijbel in de grondtalen konden lezen. Want alleen dán lezen we het Woord van God zoals Hij het door Zijn Geest inspireerde. In alle andere talen, ook het Nederlands, lezen we een vertaling van de Bijbel. Zonder jota's en tittels.

Teksten als Openbaring 22:18, 19 of Matthéüs 5:18 gaan niet over de vraag of we een vertaling mogen aanpassen. Het zou eerder de vraag zijn of we mógen vertalen vanuit de grondtekst ... ! Een vertaling kan immers nooit voor honderd procent hetzelfde zijn als de tekst

---

3 Openbaring 22:18, 19: 'Want Ik betuig aan een iegelijk die de woorden der profetie dezès boeks hoort: Indien iemand tot deze dingen toedoet, God zal over hem toedoen de plagen die in dit boek geschreven zijn;

En indien iemand afdoet van de woorden des boeks dezer profetie, God zal zijn deel afdoen uit het boek des levens, en uit de heilige stad, en uit hetgeen in dit boek geschreven is.'

4 Matthéüs 5:18: 'Want voorwaar zeg Ik u: Totdat de hemel en de aarde voorbijgaan, zal er niet één jota noch één tittel van de Wet voorbijgaan, totdat het alles zal zijn geschied.'

in de grondtaal. Toch geeft de Bijbel een bevestigend antwoord. In het Nieuwe Testament worden namelijk door de Heere Jezus en de apostelen verschillende teksten geciteerd uit de Septuaginta, een Griekse vertaling (!) van het Oude Testament. Vertalen mag, als we maar blijven beseffen dat een vertaling nooit gelijkstaat aan de geïnspireerde tekst.

Een van onze oudvaders gaf overigens de concrete aanwijzing om, gezien de voortdurende ontwikkeling van de Nederlandse taal, de Bijbelvertaling steeds ‘een beetje te veranderen’,⁵ In die zin kunnen we de vertaling aanpassen zónder dat we iets van Gods Woord afdoen of daaraan toedoen.

Het is dus duidelijk dat de GBS niet Góds Woord verandert. De Statenvertaling wordt juist bewaard als een vertaling zo dícht mogelijk bij de grondtekst, door woorden en zinsconstructies aan te passen die niet of verkeerd worden begrepen.

1.2 WAAROM DOET DE GBS DIT EIGENLIJK? DE KERK HOORT TOCH ZORG TE DRAGEN VOOR DE BIJBELVERTALING?

Het is zeker waar dat de kerk in de eerste plaats zorg hoort te dragen voor de vertaling van Gods Woord. Eeuwenlang wás dat ook zo. Er was in Nederland één ‘kerk der Reformatie’, die in opdracht van de ‘Hoogmogende Heren Staten-Generaal’ een vertaling realiseerde. Dat is, zonder in detail te treden, nu helaas niet meer mogelijk. Er zijn vele protestantse kerkgenootschappen in Nederland, die onderling van mening verschillen over de Bijbelvertaling. Daarom hebben o.a. predikanten uit een aantal kerkgenootschappen in 1966 de GBS opgericht. Zo kon één partij zorgdragen voor het onderhouden en beschikbaar stellen van de Statenvertaling - in samenwerking met verschillende kerkgenootschappen waarvan vertegenwoordigers deel uitmaken van het GBS-bestuur. In dat licht is het vanzelfsprekend dat de GBS ook nu zorgdraagt voor het taalkundig onderhoud van de Statenvertaling.

⁵ Maastricht, P. van (2020). *Theoretisch-praktikale Godgeleerdheid* (deel I, p. 155). Barneveld, Gebr. Koster i.s.m. Stichting Gereformeerd Erfgoed.

2. IS HET WEL NODIG?

2.1 WAAROM DIT PROJECT?

De GBS behoudt de volledige Statenvertaling, inclusief de vertaalkeuzes en -principes van de Statenvertalers. Alleen woorden en taalkundige constructies die (door de ontwikkeling van de Nederlandse taal) niet verstaan of misverstaan worden, worden bijgewerkt. ‘Taalkundig onderhoud’, noemen we het. Zo blijft de uitgave van de GBS een echte Státenvertaling, en daarmee de meest betrouwbare overzetting uit de grondtalen in onze taal.

2.2 WAS DIT PROJECT NODIG? EEN UITLEG VAN MOEILIJKE WOORDEN IS TOCH OOK IN DE WOORDENLIJST ACHTER IN DE BIJBEL TE VINDEN OF IN DE BIJBEL MET SYNONIEMEN?

Inderdaad zijn er goede hulpmiddelen om moeilijke woorden in de Bijbel te begrijpen. Maar:

- De GBS werkt niet alleen woorden bij, maar ook taalkundige constructies (die in verklarende woordenlijsten vanzelfsprekend niet zijn te vinden).
- Wie een woord dénkt te begrijpen maar het verkeerd opvat, raadpleegt geen verklarende woordenlijst o.i.d. Dat is alleen op te lossen met een wijziging in de Bijbeltekst zelf.
- Het taalkundig onderhoud is niet bedoeld om alle moeilijke woorden te vervangen. Voor het begrijpen van veel Bijbel-eigen woorden blijven de kanttekeningen of andere hulpmiddelen nodig.

2.3 DE STATENVERTALING IS DE MEEST BETROUWBARE OVERZETTING VANUIT DE GRONDTALEN. WAAROM DAN TOCH TAALKUNDIG ONDERHOUD?

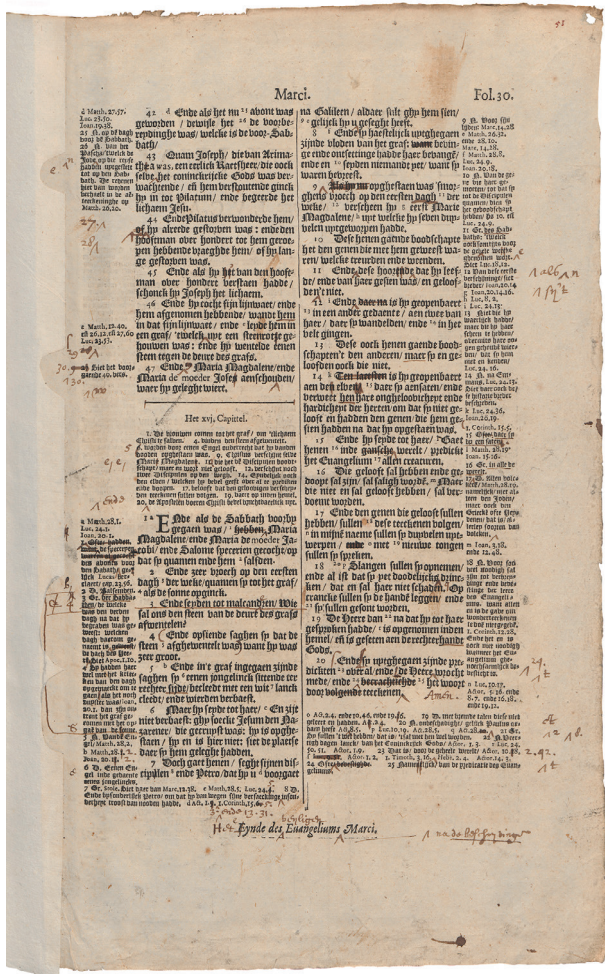
Een vertaling is betrouwbaar als de gekozen Nederlandse woorden precís passen bij de grondtekst. Sommige Nederlandse woorden of zinnen hebben de afgelopen eeuwen echter een andere betekenis gekregen, omdat onze taal zich voortdurend ontwikkelt. Het taalkundig onderhoud van de Statenvertaling is daarom belangrijk. Zo zorgen we ervoor dat de gekozen Nederlandse woorden precies bij de grondtekst blijven passen. Daarnaast zijn er kleine aanpassingen, bijvoorbeeld in het gebruik van naamvallen, die niet van invloed zijn op de betrouwbaarheid van de overzetting (zie ook vraag 3.3).

2.4 WIJZIGINGEN IN DE STATENVERTALING GEVEN ALTIJD VEEL ONRUST IN KERKEN/SCHOLEN/FAMILIES, ETC. MOET JE DAAR WEL AAN BEGINNEN?

Het is begrijpelijk – en gelukkig – dat de woorden van de Statenvertaling heel vertrouwd zijn voor veel mensen. Bijbelwoorden kunnen verbonden zijn met persoonlijke ervaringen, en door Gods genade een grote plaats krijgen in het geestelijke leven. Het kan daardoor

moete kosten om te wennen aan wijzigingen, al zijn deze gering. Zo is dat altijd geweest. Toch is de Statenvertaling voor ons bewaard gebleven, mede dankzij al die kleine wijzigingen in de afgelopen eeuwen.

Voor ons kunnen wijzigingen vandaâg geen verbetering lijken. Toch is het een aanzienlijke verbetering als misverstande woorden worden gewijzigd. Ook is het ernstig als woorden in het geheel niet meer worden verstaan, als gevolg van ontwikkelingen in de taal. Daarvoor is Gods Woord te heilig! Ook voor de volgende generaties zijn taalkundige wijzigingen van belang. Ook met het oog op hen doen we het. Al is het geen eenvoudige opgave om de Statenvertaling heel zorgvuldig bij te werken, we zien het als onze verantwoordelijkheid, die we onder biddend opzien op ons hebben genomen.

‘Einde van de drukproef van het Markusevangelie in de Statenvertaling, met correcties van de vertalers en revisoren, waarmede zij op 13 januari 1635 de revisie van dit Bijbelboek afronden.’

3. WAT VERANDERT ER?

3.1 IS DE BIJGEWERKTE EDITIE VAN DE STATENVERTALING NIET GEWOON EEN NIEUWE VERTALING?

De GBS komt niet met een nieuwe vertaling. Alle vertaalkeuzes en -principes van de Statenvertalers blijven ongewijzigd. Alleen woorden of taalkundige constructies die (door de ontwikkeling van de Nederlandse taal) verkeerd of niet begrepen worden, worden aangepast. Dus: zéker geen nieuwe vertaling. We noemen het liever ‘taalkundig onderhoud’ van de Statenvertaling, bedoeld om deze te bewaren voor de volgende generaties.

3.2 VERANDERT ER DOOR DE WIJZIGINGEN IETS IN DE VERTAALPRINCIPES VAN DE STATENVERTALING?

Nee. De vertaalprincipes van de Statenvertalers blijven ongewijzigd. Binnen deze principes wordt alleen naar vervangende woorden of taalkundige constructies gezocht, als de huidige tekst door taalontwikkelingen niet meer juist verstaan kan worden. Daarbij wordt gekozen voor woorden die óf al in de Statenvertaling worden gebruikt, óf die heel goed aansluiten bij het taalkleed. Een belangrijk uitgangspunt is verder dat we even dicht bij de grondtaal blijven als de Statenvertalers.

3.3 WAT DOET DE GBS BINNEN HET PROJECT MET OUDE NAAMVALSVORMEN ALS ‘DES’, ‘DER’, ‘DEN’, ‘DEZELFS’ ETC.?

Deze naamvals vormen blijven grotendeels ongewijzigd, om de eenvoudige reden dat ze op veel plaatsen níét tot misverstaan leiden. Op andere plaatsen kunnen ze dat wel doen. In die gevallen onderzoeken we de wenselijkheid en noodzakelijkheid van taalkundige aanpassingen. (Zo kan ‘wie zich Mijs zal geschaamd hebben’ worden: ‘wie zich voor Mij zal geschaamd hebben’.) We zijn daarin terughoudend, omdat naamvals vormen kunnen bijdragen aan de herkenbaarheid van een tekst.

Overigens: juist op het punt van de naamvallen heeft de Statenvertaling de nodige wijzigingen ondergaan sinds 1637. Het gaat vaak om onopvallende wijzigingen, die echter het juiste verstaan van de tekst ten goede komen.

3.4 HOE GAAT DE GBS OM MET NIEUWE INZICHTEN, BIJVOORBEELD VOOR DIERENNAMEN?

Het taalkundig onderhoud richt zich op woorden en taalkundige constructies die níét verstaan of misverstaan worden. Het werk van de Statenvertalers wordt niet verbeterd of veranderd op basis van nieuwe inzichten. Ook voor diernamen en andere namen en aanduidingen (bijv. muntsoorten) worden geen aanpassingen op basis van nieuwe inzichten gedaan.

3.5 WE HEBBEN NU TOCH MEER KENNIS VAN DE GRONDTALEN DAN DE STATENVERTALERS HADDEN? MOET DE GBS DAAR NIET HAAR VOORDEEL MEE DOEN ALS ZIJ EEN BETROUWBARE VERTALING BELANGRIJK VINDT?

Inderdaad is er in de afgelopen eeuwen nieuwe kennis opgedaan van de grondtalen. Deze kennis kan bij de overzetting uit de grondtaal zeker behulpzaam zijn. Toch blijft de GBS bij de vertaalprincipes en -keuzes van de Statenvertalers. Dat past bij de doelstelling van de GBS: het behoud van de Bijbel in de Statenvertaling.

De vertaalprincipes en -keuzes van de Statenvertalers hebben geleid tot een uiterst betrouwbare vertaling, óók als we deze beoordelen met de kennis van vandaag. De kanttekeningen geven daarnaast op veel plaatsen inzicht in de afwegingen van de vertalers en alternatieve vertaalmogelijkheden. Dat zijn redenen om niet te kiezen voor een grootse revisie, maar voor het bewaren van de Statenvertaling mét kanttekeningen.

4. WAAROM VERANDERT ER ZO WEINIG?

4.1 WAT BEDOELT DE GBS PRECIJS MET HET ‘TAALKLEED’ DAT ZE WIL BEHOUDEN?

Met het taalkleed bedoelen we de specifieke, herkenbare stijl en woordkeus van de Statenvertaling. Ook zaken als zinsbouw en grammaticale constructies horen daarbij. Het is méér dan een zogenaamd ‘archaïsch laagje’.

Dit taalkleed is deels ontstaan vanuit de oorspronkelijke talen. De Statenvertaling blijft heel dicht bij de grondtaal; dat brengt een kenmerkende manier van verwoorden met zich mee, gerelateerd aan het karakter van de grondtalen. Zo kunnen minder alledaagse woorden heel waardevol zijn omdat ze heel letterlijk de woorddelen van het grondwoord weergeven (denk bijvoorbeeld aan ‘doorzuiveren’ of ‘buthalzen’⁶).

Deels is het taalkleed ook ontstaan door de historie van de Statenvertaling: in het woordgebruik klinkt haar eeuwenoude oorsprong door. Ook dat is waardevol. Sommige oorspronkelijke woorden hebben meer nuances in zich dan hedendaagse synoniemen. Het woord ‘bekennen’ betekent bijvoorbeeld kennen, erkennen, bekennen en geslachtsgemeenschap hebben. ‘Ijveren’ duidt op ergens actief voor zijn én op jaloezie of naijver. Een ‘landpale’ omvat zowel een grens als een gebied.

Andere woorden of taalkundige constructies zijn vooral waardevol gewórden als kenmerkende uitdrukkingen van de Statenvertaling. Denk bijvoorbeeld aan de uitdrukking in Johannes 21:5: ‘Kinderkens, hebt gij niet enige toespis?’ Een ander voorbeeld is Christus’ nodiging in Matthéüs 11:28: ‘Komt herwaarts tot Mij.’ Deze karakteristieke uitdrukkingen worden gehandhaafd.

De kritiek op dit taalkleed is overigens óók al heel oud. In 1644 schreef Johan de Brune in de voorrede van zijn psalmberijming⁷ dat de Statenvertalers de Hebreeuwse tekst ‘gantsch nauw end’ nae’ hadden ‘uitgedrukt’, en ‘de ordre end’ stellinghe der woorden’ hadden nagevolgd. Dat ging volgens hem soms ten koste van de leesbaarheid (‘zoet-vloeijentheydt’) van de Nederlandse taal.

Die mening was Jacob Westerbaen in 1655 ook toegedaan. Ook hij schreef een psalmberijming,⁸ en in de voorrede stelde hij dat de Statenvertalers zo dicht bij het Hebreeuws waren gebleven, ‘datmen hier niet alleen een tolck maer oock somtijds noch een uytlegger om het vertolckte te verstaen van nooden heeft’.

In de eeuwen die volgden, zou dergelijke kritiek vaker geuit worden. Dat de Statenvertaling met haar eigen taalkleed deze stormen heeft doorstaan, maakt haar des te waardevoller.

---

⁶ Voor de betekenis van dit woord, zie Richteren 5:30, kanttekening 85.

⁷ Brune, J. de (de Oude) (1644), *De CL. Davids psalmen* (voorrede). Zacharias en Michiel Roman, Middelburg.

⁸ Westerbaen, J. (1655), *Davids Psalmen in Nederduytsche rijmen gestelt* (voorrede). Anthony en Johannes Tongerlo, Den Haag.

4.2 ER BLIJVEN OOK VEROUDERDE EN ARCHAÏSCHE WOORDEN EN NAAMVALLEN IN DE STATENVERTALING STAAN. WAAROM EIGENLIJK? DAN WORDT HET TOCH NÓG GEEN DUIDELIJKE VERTALING?

Inderdaad blijven er in de Statenvertaling woorden staan die we in het dagelijkse leven niet of nauwelijks gebruiken. Daarmee behouden we het Statenvertaling-eigen taalkleed (zie ook vraag 4.1). Waarom is dat belangrijk?

- Veel verouderde of archaïsche woorden en taalkundige constructies komen heel dicht bij de grondtekst, waarin de Heere Zijn Woord inspireerde.
- Stijl en inhoud van woorden zijn nauw verweven met elkaar. Waar omwille van de stijl woorden worden aangepast, leidt dat niet zelden tot verlies van inhoud. Voor woorden zoals 'lijdzaam' of 'lankmoedig' zijn er geen synoniemen die even nauwkeurig de betekenis van de grondtekst weergeven.
- Sommige min of meer archaïsche woorden werden kernbegrippen in het gereformeerd belijden (denk bijvoorbeeld aan 'verordineren', 'lankmoedig', 'goedertieren', 'weldadig'). Voor deze woorden zijn er geen volwaardige alternatieven.
- De tekst van de Statenvertaling is herkenbaar en vertrouwd. En dat weegt mee, net als voor de Statenvertalers. Zij behielden zoveel mogelijk tekst uit de oude vertaling,⁹ 'om de ergernis, met het oog op al te groote verandering, te vermijden'.¹⁰
- Het taalkleed is een middel waardoor we als lezer diepe eerbied ervaren voor de majesteit van God, Die in Zijn Woord tot ons spreekt. De verheven taal sluit aan bij de autoriteit van Gods Woord.
- De Bijbelse 'leer der Reformatie' werd van generatie op generatie overgedragen, gegrond op de Bijbel in deze vertaling.
- Ook de Statenvertalers kozen niet voor alledaagse omgangstaal, maar voor meer plechtig Nederlands. Zo dicht mogelijk bij de grondtaal. Dat maakte verschillende uitdrukkingen in de Statenvertaling ook in die tijd al moeilijk.
- Een zekere verhevenheid past bij het literaire karakter van de Bijbel. De Heilige Geest inspireerde niet tot het schrijven van uitsluitend gemakkelijk verstaanbare teksten. Integendeel. Het Hebreeuws en Grieks waren weliswaar alledaagse omgangstalen. Maar verschillende Bijbelboeken, zoals Psalmen of Hooglied, zijn poëtisch en verheven van karakter. Sommige profetieën bevatten plechtige of symbolische taal. En sommige nieuwtestamentische gedeelten zijn ronduit diepzinnig (denk bijvoorbeeld aan Johannes 1) of theologisch doorwrocht (zoals de brief aan de Romeinen). Het taalkleed van de Statenvertaling is in dat opzicht voluit Bijbels.

---

⁹ Het ging om de Deux-aesbijbel.

¹⁰ Donner J.H., S.A. van den Hoorn, red. (1987), *Acta of handelingen der nationale synode te Dordrecht 1618-1619* (p. 19). Den Hertog, Houten.

4.3 EEN BIJBEL IS TOCH GEEN HISTORISCH MONUMENT DAT WE 'CONSERVEREN'? HET IS TOCH HET LEVENDE WOORD VAN GOD, WAARIN WE VANDAAG ZIJN STEM LEZEN EN HOREN?

Dat is zeker waar. De Statenvertaling is veel méér dan een monument of een historisch voorwerp dat zorgvuldig geconserveerd wordt. Het is een Bijbel voor dagelijks gebruik door mensen van nu.

Het is door haar getrouwheid aan de grondtaal tegelijk een vertaling met een rijke, historische waarde, die we willen bewaren voor de volgende generaties. Juist het taalkundig onderhoud dat we uitvoeren, is daarvan een bewijs.

De Heere schonk Zijn kerk in Nederland deze vertaling en verbindt hieraan al eeuwenlang Zijn zegen. Tot op de dag van vandaag gebruikt de Heere Zélf de Statenvertaling; door Zijn Geest ondervinden mensen dat dit Woord levend en krachtig is (vgl. Hebréeën 4:12). In dat opzicht is er niets verouderd aan de Statenvertaling.

4.4 MAAKT DE GBS ZICH GEEN ZORGEN OVER DE ENORME TAALKLOOF TUSSEN STATENVERTALING EN JONGEREN?

We moeten zeker vaststellen dat er een grote kloof is ontstaan tussen veel jongeren en de Statenvertaling. Deze taalkloof kan verlegenheid geven, bijvoorbeeld in de opvoeding, de catechese en het onderwijs. Maar is het alleen een táálkloof? Het is een veel bredere kloof, die het gevolg is van onder meer de secularisatie binnen onze gezindte. Veel jongeren en volwassenen zijn niet meer gewend aan de taal van de Bijbel. Het Woord heeft vaak weinig gezag meer in hun dagelijkse leven. Tegelijk worden ze volop beïnvloed door een seculiere, digitale wereld. Dat is zeker reden tot grote zorg.

Het is echter geen reden om de Statenvertaling verdergaand te veranderen. De Bijbel moet niet worden aangepast aan het niveau van de lezer, maar de lezer moet worden opgetrokken tot het niveau van de Bijbel. Gods Woord is namelijk onder meer de openbaring van Zijn genadeverbond. Hij gaf dit Woord in de eerste plaats aan Zijn kerk.¹¹ Dat is in wezen: het lichaam van Christus. Het ijkpunt voor een Bijbelvertaling is daarom niet de jongere of volwassene die ver van de Bijbel af staat. Het Woord is bedoeld voor de kerk. Dan mogen we uitgaan van lezers die zich op z'n minst hartelijk betrokken voelen bij de waarheid. Voor zover deze lezers een taalkloof ervaren, zal het hén niet ervan weerhouden Gods Woord te lezen en te onderzoeken. Het is immers het Woord van God, onmisbaar tot ons eeuwig behoud.

De zorgen over de vervreemding van Gods Woord zijn terecht. Laten we daarom als opvoeders (in gezin, kerk en school) alle jongeren liefde voor Gods Woord in de Statenvertaling bijbrengen. We hebben ze 'te onderwijzen, te doen en te helpen onderwijzen' (zoals beloofd bij de Doop). En vooral: laten we ze voorleven in Godsvreze, en in het zoeken van de Heere met 'ingespannen krachten' (Psalm 119 vers 1, ber.).

---

¹¹ Brakel, W. à. (1973). *De redelijke godsdienst* (p. 52). Houten, De Banier.

4.6 KAN EEN MEER EIGENTIJDSE STATENVERTALING NIET BIJDRAGEN AAN HET BEWAREN VAN DE LÉÉR DER REFORMATIE?

We gaan even voorbij aan de inhoudelijke bezwaren tegen het meer ‘van deze tijd maken’ van de Statenvertaling. Het is niet eenvoudig om te bepalen hoe het gebruik van een Bijbelvertaling samenhangt met een leer. Wellicht kunnen we van de geschiedenis leren. De achterliggende decennia zijn er nieuwe Bijbelvertalingen verschenen. De Nederlandse Hervormde Kerk omarmde in 1951 als een van de eerste kerken de zogeheten Nieuwe Vertaling en later de Nieuwe Bijbelvertaling (NBV). Verschillende andere vertalingen volgden, ook in andere kerkgenootschappen. Het beter ontsluiten en verstaanbaar maken van Gods Woord was steeds het doel. Maar: werd in die kerkgenootschappen vervolgens de leer der Reformatie beter bewaard? Werden de leden van de kerk beter vastgehouden bij Gods Woord? Wat was de oorzaak? Laat eenieder hierover zijn mening vormen ...

5. HOE VERLOOPT HET PROJECT?

5.1 WORDEN DE KANTTEKENINGEN OP DEZELFDE MANIER BEKEKEN EN WAAR NODIG TAALKUNDIG AANGEPAST?

In eerste instantie richt de GBS zich voor de bijgewerkte Statenvertaling alleen op de woorden uit de Bijbeltekst. De GBS werkt echter óók aan de uitgave van een Studiebijbel voor met name jongeren. Het is de bedoeling dat deze Studiebijbel onder meer landkaarten, woordkaders (bij Bijbelse begrippen), tijdlijnen en informatieve afbeeldingen zal bevatten. Daarnaast worden alle kanttekeningen bij de Statenvertaling hertaald. De kanttekeningen worden inhoudelijk volledig intact gelaten. Wel zullen verouderde of moeilijk te begrijpen woorden worden vervangen en lange zinnen worden opgeknipt. Zo wordt deze rijke bron van verklaringen toegankelijker voor de lezer.

5.2 WANNEER IS HET TAALKUNDIG ONDERHOUD VAN DE STATENVERTALING GEREED?

Daarvoor heeft de GBS geen datum vastgesteld. Het project krijgt intern veel prioriteit, en we werken zo snel als de vereiste zorgvuldigheid toelaat. De tussentijdse publicatie van het Bijbelboek Markus is bedoeld om een beeld te geven van het werk dat we uitvoeren.

**GEREFORMEERDE
BIJBELSTICHTING**

Nijverheidstraat 21, 4143 HN Leerdam | Postbus 168, 4140 AD Leerdam
Tel. 0345 – 61 01 55 | email: info@gbs.nl | www.gbs.nl